

Píše Daniel Vojtěch

(E*forum, 02. 04. 2014)

Vita activa - Zbyněk Sedláček

* 20. 6. 1966 Roudnice nad Labem / † 20. 3. 2014 Louny

Zahájil výstavu v Opavě, vzápětí ujížděl vlakem či autobusem napříč republikou do Loun a hned nato zase do Ústí, Chebu či Dubí a zase zpět a tak celé roky, bez ustání. Vídali jsme ho, jak spěchá a v chvatu rozdává pozvánky na výstavy, které jako kurátor pořádal či byl požádán, aby na nich promluvil, přispěl do katalogu nebo jim jinak pomohl na svět. Domovem na dohled od Českého středohoří byl neustále na cestě a čas od času z druhého konce republiky překvapil své přátele pohledem k narozeninám, jmeninám, novoročenkou s obrozeneckou básní či zkrátka jen připomínkou společného tématu. Nenápadný, asketicky střídmý, v rozhovoru pomalý a rozvážný, svým způsobem tichý a zdrženlivý, naslouchající, přece byl Zbyněk Sedláček člověk výsostně společenský - byl s to stihnout i několik vernisáží za večer, evidoval a aktualizoval biografická data a adresy širokého okruhu spřízněných volbou - umělců, spisovatelů i badatelů, vrstevníků i osobností generačně i typově vzdálených (jejich škála sahala od debutantů po zkušené tvůrce) a využíval různých, často na první pohled nesrozumitelných příležitostí k apelu, výzvě, otázce, iniciativě nebo jen informativnímu pozdravu. Organizačně se podílel na nespočetných podnicích, s jeho nápady a koncepčními podněty byla spjata mnohá ocenění a galerijní nákupy, pořádal výstavy, redigoval jejich katalogy a především psal příznačně formulačně přesné charakteristiky množství převážně současných vizuálních projevů, jejichž nesnadnou, unikavou povahu dovedl systematizovat, osvětlit poukazy historickými i teoretickými, významově diferencovat. Především v analytickém jádru těchto komentářů se ukazoval jeho vlastní živel - objevující životní a zživotňující aktivita.

Zbyněk Sedláček absolvoval v letech 1984-1989 studium estetiky se zaměřením na literaturu na katedře dějin umění a estetiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (titul Mgr., diplomová práce Společenská funkce umění v názorech české meziválečné avantgardy: poetistická literatura). Od r. 1988 do r. 1994 působil v Galerii Benedikta Rejta v Lounech jako kurátor, později i jako zástupce ředitele. Zdejší sbírka geometrické abstrakce a umění konstruktivistických tendencí se i díky jeho aktivitě rozrostla v jeden z nejvýznamnějších fondů svého druhu u nás. Po odchodu z galerie začal r. 1995 učit na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem nejprve jako asistent, posléze jako odborný asistent katedry dějin a teorie umění Institutu výtvarné kultury, od r. 2000 Fakulty užitého umění a designu. Přednášel systematickou a českou estetiku, obecnou teorii umění, analýzu a interpretaci umění a poslední dobou rovněž vedl kurs estetiky mezi uměním a přírodou. Od r. 1996 byl

i externím pedagogem katedry, resp. Ústavu české literatury a literární vědy FF UK, kde vedl mj. semináře věnované konkrétní a experimentální poezii.

Svou pozornost v rovině kurátorské a teoreticko-kritické věnoval již od studií (srov. téma diplomové práce) především uměleckým projevům racionálního plánu, ne ve smyslu umění (po)učeného, nýbrž jako tvořivosti, kterou proniká plán, vzorec, rozvrh či konstrukce, algoritmus, rozhodnutí, systém. Byl ovšem stejně dobře obeznámen s tvorbou odlišnou či protikladnou, intuitivní, lyrickou či expresivní, jíž dominuje iracionalita, instinkt. Jeho myšlením však zároveň pronikal encyklopedismus až sběratelského záběru, obzor sahající od kuriózního detailu po fenomény provázející typologické či slohové proměny v dějinách uměleckého artefaktu. Dovedl stejně dobře své téma hierarchizovat a logicky uspořádat v poměru částí a celku, jako vynalézavě vystavit světlu marginálii mnohdy pitoreskní. Společným jmenovatelem jeho aktivit byl rys příznačný pro veškerou tvorbu rozmanitých médií i forem, kterou sledoval a svou interpretací konkretizoval: objev - experiment. Nejprve především v soustavném výkladu konstruktivistických tendencí, geometrické abstrakce, monochromie či performativních a konceptuálních projevů (Z. Sýkora, V. Mirvald, K. Linhart, R. Kratina, J. Kolář, M. Maur, J. Mrázek, M. Zet, J. Kubový aj.), posléze - v souvislosti s pedagogickým působením v Ústí nad Labem čím dál více ve vztahu k tvorbě mladých sklářů, grafiků, ale i fotografů v pojmenování stavu současné vizuality, její estetické distancovanosti (Petr Veselý), existenciální roviny a kompoziční rafinovanosti (mj. J. Géringová, D. Hanzlík, D. Šubrtová, L. Semecká...). „Soudržnost neznamena nehybnost a strnulost,“ napsal v komentáři k přehlídce ateliéru skla ústecké Fakulty užitého umění a designu o vztahu pedagog-student (katalog Identity, 2007, s. [1]).

Byl kurátorem nesčetných výstav, kurátorem v pravém smyslu slova - věnoval mimořádnou péči a starost dílům, na něž upřel svou soustředěnou dlouhodobou pozornost, neprosazoval se na jejich účet, stál poblíž, ale ne v popředí. Byl zvědavý angažovaný objevitel dalších a dalších možností v nekonečné variační či permutační hře skrytých a ukazujících se významů - za účast v ní platil odříkáním a sebekázní. Téměř starosvětský ráz jeho vystupování, přiléhavý jeho druhé forci, tj. znalosti 19. století a především doby obrozené, kontrastoval s avantgardistickou povahou a vývojovým přesvědčením jeho umělecko-teoretické práce. Vlastní, dozajista reflektovaný smysl této ambivalence se však ukazoval v jemné ironii Zbyňkových debatních glos (roztroušeny je najdeme i v mnohých textech), upozorňujících na ošidnost apriorního rozvrhu či metody a poukazujících na autonomní přirozenost univerzálních forem a procesů, které takové metody mění a svým působením teprve proměňují v účinný významový zdroj. Vždyť, koneckonců, bylo obrození mj. také velkorysý experiment pronikající k povaze národa v jeho přírodě či přirozenosti, experiment postupující v činorodých vlnách a rozlévající se do netušených a nepředvídatelných, často ironických útvarů. Zbyňkova poslední novoročenka s faksimile F. L. Čelakovského Denice končí příznačným dvouverším: „Celé slovo roste na poli, / Zralé pojmu v sebe stodoly.“

Nikdy se neodloučil od svého kraje, od Lounska, Litoměřicka, Roudnicka. Měl smysl

pro vztah umění ke krajinnému charakteru, byl s to rozpoznat regionální svébytnost tvorby, v níž rezonoval podobný druh rozhodnutí, jaké pravděpodobně učinil záhy sám, tj. zůstat a působit tam, kde jsem s to vidět a slyšet. Zachovával si proto, jako mnozí z umělců, jimž se věnoval, své útočiště, s jehož poznáváním a objevováním nikdy nebyl hotov. Důvod či agens jeho neutuchající aktivity stále rozšiřující svůj okrsek v ohromujícím záběru skutečného vzdělance nelze hledat v obsahu této aktivity samé – je mimo ni, v oživující, soustřeďující a rozlišující účasti a službě věcem a lidem (byl koneckonců důstojníkem aktivních vojenských záloh). Porozumění světu, vhled, jež mu poskytoval teoretický názor, byly tímto účastenstvím neustále podněcovány k energickému, neúnavnému jednání.

Zbyněk o sobě nikdy nemluvil, leda v anekdotách. Soudě však podle leitmotivu jeho textů, důvěřoval nesčetným, rozmanitým projevům univerzálního viditelného i neviditelného řádu, k němuž se – snad jako vždy pokojně, třebaže zcela vysílen – připojil.

30. 3. 2014

Přetiskujeme zde dvě ukázky Zbyňkova autorského naturelu z doby jeho lounského působení, resp. období krátce po něm. Hodnotovou aktualizaci vztahu člověka ke krajině a přírodě vůbec vyjádřil s koncizností, jíž možno rozumět jako obraně proti verbalismu, jakým jsme zpravidla ohroženi, snažíme-li se zhlédnout v umění sami sebe.

www.ipsl.cz